

Van halen naar roven

Bijen hebben suiker nodig en die zoeken ze in bloemen, bij bladluizen en bij extraflorale nectariën. Bij rijke bloemendracht zoeken speurbijen niet eens andere drachtbronnen en kan een raampje met honing lange tijd onaangeroerd naast de bijenwoning blijven staan. Maar als de dracht op bloemen het laat afweten gaan bijen op zoek naar iets anders.

Efficiënt zoekgedrag

Drachtbronnen zoeken is het specialistenwerk. Als elke haalbij zelf dracht zou moeten zoeken, kostte het nodeloos veel energie om al die vliegmachines in de lucht te houden. Het bijenvolk stuurt dus speurbijen uit. Eenmaal gevonden, wordt de vondst in de kast bekend gemaakt. Haalbijen kunnen dan rechtstreeks naar de drachtbron vliegen en deze leeghalen. Het aantal uitgestuurde speurbijen houdt verband met de dracht. Bij veel dracht zijn er weinig speurbijen nodig en in tijden van schaarste is misschien wel de helft van de haalbijen op zoek naar nectar. Reken maar dat die vele zoekende bijen elke korreltje suiker in de wijde omgeving vinden.

Leren en onthouden

Roverij is onder meer een gevolg van de manier waarop bijenvolken met een drachtbron omgaan. Natuurlijke drachtbronnen zoals een appelboomgaard, komen geleidelijk op gang en drogen weer langzaam op. Speurbijen stellen hun gedrag daarop in. Ze gaan niet elke dag opnieuw naar dracht op zoek, maar controleren eerst of de dracht van de vorige dag(en) nog voedsel levert. Ze doen dat hardnekkiger naarmate de natuur minder biedt en maken daarbij geen verschil tussen een bloeiende plant of een vergeten raampje. Een ander aspect bij zoekgedrag is dat er gewoonlijk meer gelijksoortige drachtbronnen voorhanden zijn. Als speurbijen links van de kast een bloeiende appelboom vinden, is de kans groot dat er rechts ook bloeiende appelbomen zijn. Speurbijen 'weten' dat en zoeken soortgelijke drachtbronnen in de nabijheid.

Roverij

Bijen onthouden tijd en omstandigheden waaronder er iets te halen valt en leiden daaruit af waar andere drachtbronnen gevonden

den zouden kunnen worden. Gecombineerd met een sterke haaldrift leiden deze vaardigheden tot roverij. Afhankelijk van de tijd van het jaar en het karakter van het volk, is de haaldrift soms zo sterk dat dat volk al bij tanende dracht andere bijenvolken gaat beroven. Een vervelende eigenschap voor die andere volken en vooral voor imkers in de omgeving van dat volk.

Na half juli zijn de volken groot en allemaal gericht op het aanleggen van wintervoorraden. Duizenden speurbijen zijn hardnekkig op zoek naar suiker. Als de imker een fout maakt door met honing of suiker te knoeien, zet hij daarmee de speurbijen onmiddellijk op een spoor. Een dergelijke 'drachtbron' wordt snel opgemerkt én onthouden. Ook na het opruimen van deze 'dracht' blijven speurbijen de omgeving hardnekkig afzoeken. Een minder goed verdedigde vliegopening van een zwakker volk is dan snel gevonden. Verbazingwekkend vind ik altijd weer dat het de speurbijen van volk A zijn die het zwakke volk B ontdekken, dat volken C en D uit de drukte aan het vlieggat bij B afleiden dat daar iets te halen is en aan deze roverij gaan meedoen. Daarbij valt op dat er, gelet op het grote aantal haalbijen per volk, betrekkelijk weinig bijen aan de roverij meedoen, al suggereert de drukte anders. Is dat zo omdat ook roven specialistenwerk is? Of zijn er maar weinig rovers nodig om deze drachtbron leeg te halen?

Stille roverij

De term zegt het al: roverij zonder de gebruikelijke drukte. Imkers vinden in het voorjaar soms bijenvolken met weinig of geen voorraden, terwijl hun burens nog een dikke berg suiker over hebben. Dat valt alleen te verklaren door verhuizing van de suikervoorraden door rovers. Er zijn dan ook waarnemingen van bijen die, als de temperatuur het in de wintermaanden toelaat, vanuit hun eigen kast naar een andere vliegen en terug. Het gaat maar om enkele bijen, maar veel kleintjes maken een grote. In een bijenvolk is er altijd contact tussen de wachtbijen bij het vlieggat en de rest van het volk. Kleinere volken, die hoog in de kast op de tros zitten, verliezen dat contact en laten het vlieggat in de steek. Dat biedt rovers de ruimte om te roven aan de buitenrand van de suikervoorraad, zonder dat de beroofde iets merkt: geen drukte of vechterij. Eigenlijk een fout van de imker, die een te klein volk in een te grote kast laat zitten.

foto's Mari van Iersel

De raat wordt leeggeroofd. Let op de ruw opengebroken cellen

Rovers proberen vergeefs binnen te dringen hoewel het vlieggat gesloten is

Roverij voorkomen, herkennen en stoppen

Roverij is vaak te herkennen aan grote drukte rond het vlieg-gat van de rover en vooral aan de drukte bij de beroofde. Met name in de zomer maken rovers zoveel lawaai dat roverij hoorbaar is. Als de imker de dekplank van de kast van het beroofde volk wegneemt, ziet hij bijen die heel druk bezig zijn, een totaal ander beeld dan normaal. Dat er vechterij ontstaat doordat het zwakke volk zich aanvankelijk verdedigt, zal niemand verbazen.

Vooraf in de nazomer is er een kans dat zwakke volken beroofd worden. Dan is het verkleinen van vliegopeningen bij alle bijenvolken op een stand een zinvolle preventieve maatregel, vooral als er suiker wordt gevoerd. Ook bij het opzetten van kleine volkjes, het vlieggat vanaf het begin klein houden. Een vlieggat met de breedte van een bij is groot genoeg.

Als er dracht is, is het met de roverij afgelopen zodra de imker de bron afsluit. Maar in de nazomer kan het afsluiten van de bron tot gevolg hebben dat de rovers een andere profijtelijke werkplek gaan zoeken. De prikkel tot halen is in die tijd sterk. Als volken elkaar beroven vanwege gebrek aan dracht en dat is na half juli vaak het geval, is er maar één effectieve manier om roverij te stoppen: het beroofde volk onmiddellijk dichtmaken en buiten het normale vlieggebied brengen. De imker mag het stoppen van roverij in deze tijd van het jaar niet uitstellen omdat het van kwaad tot erger gaat.

Tips om roverij te voorkomen bij het werken in bijenvolken:

- Kast en bakken niet langer open laten dan noodzakelijk.
- Bakken die even naast de rest van het volk worden gezet, boven en onder afsluiten.
- Wasrestanten met restjes honing snel opruimen.
- Gemorst suikerwater wegspoelen.
- Geen kleine volkjes in een te grote kast.
- Zorg in alle volken voor voldoende voedselvoorraad.

Waarom willen we geen roverij?

Roverij gaat altijd gepaard met vechtende bijen. Dat maakt aan twee kanten slachtoffers en dat is de eerste reden om roverij te voorkomen. Onder een vergeten raampje dat door bijen is leeggeroofd, liggen altijd dode bijen. Niet alleen de verdediging door het beroofde volk kost bijenlevens, maar ook de strijd om het voedsel zelf.

Een belangrijke reden is ook dat door roverij ziekteverwekkers verspreid kunnen worden, zowel uit achtergebleven voorraden van verdwenen volken als uit die van zwakke broeders.

Door rovers besmeurd vlieggat

Flemen en flodderen

We spreken wel van Moeder Natuur. Dat wil echter niet zeggen dat deze moeder ons ook altijd welgezind is. In het boek Boerenpsalm van Felix Timmermans figureert boer Wortel als hoofdpersoon. Hij heeft zo zijn reserves als het Moeder Natuur betreft. Een boer, zegt hij, slaapt altijd met één oog open. Hij luistert of er nog geen regen komt, of de regen nog niet ophoudt. Hij ziet al zijn vruchten voor zich. Als ze snakken naar dit of klagen van dat, klaagt en snakt het hart van de boer met ze mee. Elders heeft hij het over het veld. Hij ziet er een reuzin in. Een heel groot vrouwmens. "Ze verlost u. Ge loopt over haar lijf, ge kruipt over haar lijf. Natuurlijk werkt ze tegen. Dat is het goed ervan. Ge fleemt en ge floddert haar. Dan wordt ze mild en gedienschtig en ze geeft en ze geeft, daar is geen tegenhouden aan". Als imker lees ik zo iets graag. Ik houd van mijn bijen. Ik leef met ze mee. Heb het beste met ze voor. Ze staan beschermd tegen weer en wind. Ik let op varroa, moerloosheid, leggende werksters en noem maar op. Desondanks lig ik wel eens wakker van de vraag of ik wel op tijd en op de juiste wijze heb gehandeld. En of dat te herstellen zou zijn. Eigenlijk lig ik wakker van mezelf. Gaandeweg mijn imkerjaren kom ik echter steeds meer tot het inzicht dat mijn bijen in mindere mate van mij dan wel van het door mij voor hen bepaalde drachtgebied afhankelijk zijn. Van het veld, zou boer Wortel zeggen. Ik zou mij veel meer gelegen moeten laten liggen aan het drachtveld voor mijn bijen. Ik zou dat veld moeten flemen en flodderen. Daar hebben mijn bijen meer profijt van dan van al mijn goed bedoelde gedoe.

Advertentie

Imkerij
De Werkbij
HONING - EDUCATIE - HANDEL

Professionele imkerij en groothandel
Toekomstgericht. Met grote liefde voor het vak van de imker. Onze imkervakhandel ontwikkelt, doet onderzoek en deelt kennis.

Alles voor de imker
Bijenkasten, berokers, kleding; noem maar op!
Oogsten, slingeren, afvullen; alles wat u als imker nodig heeft hebben wij in huis.
Ook in onze webwinkel: www.dewerkbij.nl

Vakkundig en persoonlijk advies
Met vele jaren ervaring in de imkerij, geven wij u graag deskundig advies. Maatwerk!

Glaswerk
Ons uitgebreide assortiment glaswerk al bekeken? Zeer voordelig.
Ook voor jam-makerijen.

Noordelijke Meentsteeg 18
3911 SE RHENEN
0317 - 612942

Hoofdweg 33
8106 AC EMST
bel Rhenen

info@dewerkbij.nl
www.dewerkbij.nl